

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

46. De peccatis Ducum in exercitu regendo. Et an ipsi praefecti Arcium possint pauciores milites in Arce ponere, quam à Principe constitutum fuerit? Idem quaeritur de Ducibus, & Capitaneis, qui cum in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

atque aded eorum, à quibus dicta accipiunt, damno. Cum igitur eorum vita ac opera sint his necessaria, merito coguntur eos sustentare.

5. Duo tamen hic obseruanda sunt. Primum, vt Milites nihil ab iis extorqueant: quod iis non sit necessarium ad suam sustentationem. Secundum, vt Princeps, aut reliqua pars Reipublicæ compenset ea grauamina illis hospitiis; quatenus ipsi præ reliquis fuerunt grauati: nam cum militum sustentatio cedat in bonum totius patriæ; communibus sumptibus fieri debet; nec vna pars præ alia debet grauari: præsertim ita notabiliter. Et hæc omnia docet Coninch. *dispur. 31. de bello dubitat. 7. num. 98. & 99. Palauis tom. 2. tractat. 6. disputat. 5. punct. 6. num. 4. Becanus in 2. 2. cap. 25. quest. 15. num. 1. Molina tom. 1. tr. 2. disputat. 117. Villalobos in summa tom. 2. tract. 5. disp. sic. 11. num. 8. & 9. & alij.*

6. Non desinam etiam hic obiter adnotare cum Hurtado de Mendola *vol. 2. disput. 169. sect. 13. §. 130.* quod quando Capitaneus generalis interdicat militi spolia: quia non vult hostem tam acerbe plectere, nec relinquere in egestate; tunc miles tenetur hosti restituere, quæ contra Capitanei legem auxit. Quia poena non potest infligi, nisi per iudicis sententiam, miles autem non est iudex; id enim spectat ad caput exercitus. Si verò Dux interdicit spolia non ob commiserationem in hostem, sed ne miles spoliis onustus retardetur ab alsequenda victoria; & hostes infestando: tunc non peccatur contra iustitiam, sed contra obedientiam.

Sup. hoc
cum aliis D.
D. supra in
Ref. 31.

* Sup. hoc
ibidem §. 11.

Sup. hoc ibi-
dem §. Quo-
ad secundū.

7. Et tandem non desinam hic apponere verba Layman, qui supra dicta confirmat, & aliam etiam addit: asserit igitur, quod milites obligantur sub mortali. Primò, vt Duci ac Præsidi militiæ obtemperent, in acie & pugna consistant, & non facillè fugiant aliisque timorem iniciant, *iuxta leg. omne delictum, ff. de re milit.* Secundò * vt stationem seruent, arcem sibi commissam defendant etiam cum vite periculo, quandiu spes defendendi superest, alioquin capite plectuntur, *iuxta leg. 2. ff. ad legem Iuliam Maiestatis.* Tertio, vt sine Ducis sui consensu à Castris vel exercitu non discedant: quandoquidem tali pacto à belli Duce milites conducti censentur; vt illi liberum sit, eos cum voluerit, perfoluto stipendio dimittere: iis vero liberum non sit, cum voluerint, discedere. Quia in re aduertere etiam debet miles quantum damnum ex discessione, aut fugasua sequatur; seu quod alius miles non nisi longo tempore magnisque expensis adduci possit, seu quod periculum sit, ne paucorum exemplum plures alij sequantur castra, vel etiam aduersus impetum hostiles non satis instructa deserant: vt merito eiusmodi delicto capitis supplicium decretum sit *in leg. omne §. qui in facie ff. de re militari, & l. 3. ff. ad legem Iuliam Maiestatis.* Quartò Milites suis stipendiis contenti esse debent, vt Sanctus Ioannes Baptista illis præcipit *Luce 3.* ideoque homines innocentes, per quorum terras non hostiles transeunt, vel apud quos hospitantur, insolitis atque indebitis exactionibus non grauare.

8. Sed etsi Milites in solutione stipendij iniustam imminutionem, aut dilationem patiantur: non ideo ipsi est licitum subditos, aut accolas innocentes spoliare; quia bona aliena non sunt oppignerata militibus pro stipendio, ait Caietanus *ver. bellum prope finem.* Neque dissimulatio vel auctoritas Ducis sui ipsos excusat: nisi id fiat in poenam iuste infligendam nocentibus, aut membris Reipublicæ nocentis. Alioquin verò Princeps stipendia militibus dare debet ex prouentu totius Prouinciæ, aut Regni secundum proportionem facultatum singulorum; & non particulares personas, puta agricolas, &c. præ aliis grauare.

9. Excipitur tamen primò; si consuetudo loci obtineat, vt hospites militibus habitationem, ligna, paleas & similia gratis dent: tunc enim per accidens, & quasi fortuito accidit, vt vna pars Prouinciæ plura quam altera oneretur. Excipitur secundò, si grauissima necessitas cogat milites ad spoliandum innocentes: quo tamen casu belli Princeps in conscientia obligatus erit ad damnum, quatenus moraliter potest, refarciendum; si iniusta stipendiorum detentio causa eius extitit: sin verò sine culpa extitit, non amplius obligatur, quam inde locupletior reddita est. Et hæc omnia docet Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 2. n. 8.*

RESOL. XLVI.

De peccatis Ducum in exercitu regendo.
Et an ipsi Præsidi Arcium possint pauciores Milites in Arce ponere, quam à Principe constitutum fuerit? Idem queritur de Ducibus, & Capitaneis, qui cum in suis Centuriis tot Milites constitutos habere debeant pauciores tamen retinent vt stipendium aliam ad suos vsus commertant. Ex par. 6. tract. 4. Ref. 27.

§. 1. Necessaria sunt hæc pro praxi: & ideo respondeo, quod Duces & Ministri Principis peccant grauissime, si plures Milites repleant, quam secum habent, vt sic plura stipendia accipiant, & sibi retineant. Nam præterquam quod ea à Principe iniuste surripiunt, grauissimum damnum sunt causa. Nam Princeps credens tot milites adesse, non procurat alios milites submittere ad Castrum defendendum, inimicòque oppugnandos, qui necessarii erant, eaque de causa non solum non reportat victoriam, quam verè reportaret: sed sæpè castrum ab inimico occupatur, vel milites grauius caduntur, & Republica, Religioque Christiana in maximo periculo constituitur: cuiusque hostes exardescunt, & infestiores fiunt: proh dolor! Tenentur ergo duces hæc crimen committentes hæc omnia reparare: sic Molina *disp. 116. vers. soleo.* Coninch *disp. 31. dub. 7. n. 100.* Bonacina *disp. 2. de restitu. q. vlt. sect. 1. punct. 1. §. 3. n. 27.* Secundò peccant Duces & Ministri Principis, si ob negligentiam, vel ob futurum necessitatem ad bellum parantes, parent cibum & potum, aliisque huiusmodi corrupta, ex qua mors militibus prouenit, aliisque damna enumerata sequantur. & Idem est, si ob eandem causam simulent se preparasse ea, quæ ad bellum sunt necessaria ex voluntate Principis, cum tamen in minori quantitate præparata sint, aut si præparent ea, quæ victoriæ consequendæ necessaria sunt, dolosa & fallà. Molina *dict. disp. 116. vers. non dissimul.* Bonacina *ubi supra.* Tertio peccant Duces transcurrere cum suo exercitu tenentes loca vicina suspensæ, que manifestantes quo sint diuersi; vt sic accedat, & offerat vnusquisque locus magnam quantitatem, ne illuc exercitus transeat: quia hac via regnum grauatur iniuste; tum grauando populum, apud quem stuerit exercitus, tum accipiendo ab aliis illam summam. Et licet Ducibus cõcessa sit electio vnus populi præ alio, quando onus non potest æqualiter in omnes diuidi, non tamen est illis concessum, neque concedi potest, vt hanc electionem vnaalem faciant, & sibi precium retineant. Expeditabat namque potius si vnus populus grauabatur hospitando exercitum, vt reliqui ad eius leuamen concurrerent, media aliqua contributione. Molina *disp. 116. vers. molestum.* Coninch *disp. 31. dub. 7. n. 100.* Bonacina *dicta disp. 2. de restitu. q. vlt. sect. 1. punct. 12. num. 27.* Quartò peccant Duces si gnantes suos famulos in milites, & centuriones, vt stipendium à Principe signatum imminuant, & sibi

illam partem referent nisi constet ipsos gratis Ducibus donare: quod raro est credendum. Bonacina *supra*.

2. Vide etiam quoad supradicta præter Doctores citatos Villalobos in *summa tom. 2. tract. 5. difficult. 11. num. 5. 6. & 7. Becanum in 2. 2. cap. 25. quest. 15. num. 2. & Layman lib. 2. tract. 3. cap. 12. num. 18. ubi docet, Duces conducentes exercitum peccare. Primò, si milites suos ab'que necessitate causa temerè exponant certæ internecioni. Secundo, si nulla cogente necessitate in locis palustribus & valde infalubribus castra figant cum periculo morbi seu contragionis. Tertio, si in solutione stipendiorum iniustus & vltimatis cambiis, seu permutationibus pecuniarum vtantur. Quarto si pecunias accipientes pro maiore militum numero, cum non compleant cum ingenti interdum Republicæ damno. Quintò, si dimissis veterans & exercitatis militibus, in eorum locum novos inexpertos minore stipendio substituant. Sextò, si stipendium Militibus subtrahentes permittant eos à rusticis & aliis innocentibus extorquere, quæ sibi necessaria sunt. Septimò, si dum per Prouincias exercitum ducunt, à pagis & ciuitatibus pecuniam accipiant ad redimendam vexationem: vt videlicet exercitus non ad ipsos, qui pecunias obtulerunt, sed ad alios adducatur.*

3. Sed non desinam hic apponere dubium, quod mouet Duuallius in 2. 2. *D. Thoma tract. de charitate quest. 16. art. 4. ubi sic ait. Quæres an ipsi Præfæci Arcium possint pauciores Milites in arce ponere quam à Principe constitutum fuerit: verbi gratia. Rex præscripto pro arce aliqua custodienda centum Milites: Præfæctus imminuet hunc numerum, & ad quinquaginta reducet; vt sic stipendia reliquorum sibi attribuat? Idemque quæritur de Ducibus & Capitaneis, qui cum in suis Centuriis tot milites conscriptos habere debeant, pauciores tamen retinent, vt stipendium aliorum ad suos vsus conuertant? Respondeo primò, duplex esse tempus distinguendum: vnum quando hostes sunt proximi, nec non bellum, seu potius conflictus maximè vrget; & tunc grauissimè peccant ipsi Duces, possuntque puniri capitaliter, si numerus Militum à Rege assignatus non sit completus: defectu enim vnus aut alterius militis victorie non nunquam deperduntur, & castra, seu arcus inuaduntur. Aliud verò tempus est pacis & tranquillitatis: & tunc crederem posse habere pauciores milites, quam Rex edixerit, eò quod tunc nullum periculum Arcis, aut exercitui imminet, & probabile est, Regem, eò quod istud satis sit consuetum inter nobiles, tacitè in id consentire: ex quo sequitur similiter non teneri ad restitutionem stipendiorum, quæ in proprios & priuatos vsus, propter paruum illum militum numerum conuertentur: Rex enim in istud tacitè consentit, videt quippe hoc, cum ordinarij sit, & tacet: idèque annuit. Hucusque Duuallius. Sed tu cogita: nam puto Reges hoc nescire; neque tacitè consentire.*

RESOL. XLVII.

De peccatis aliorum Officialium in Exercitu commorantium? Ex parte 6. tract. 4. Resol. 28.

§. 1. Peccat etiam, ait Becanus in *Dini Thoma cap. 25. quest. 15. num. 3. alij Officialia in exercitu. Primò, quando qui ex officio debent vltimalia ad exercitum comportare, non diligenter id faciunt, sed per auaritiam, aut negligentiam dant militibus corruptum cibum, aut potum, ex quo mor-*

bi oriuntur: Secundo, quando lucri causa pulucri tormentario admiscet aliquid extraneum, vt non sit aptus ad victoriam comparandam. Tertio quando plus pecuniae exigunt à militibus pro cibo, potu, vestibus, armis, & aliis necessariis, quam præscriptum est. Quarto, quando in designandis hospitiois, alicui militi dant tria, aut quatuor chirographa ad tres vel quatuor distinctas domos, vt in vnaquaque hospicio recipiatur: tunc enim in vna habet hospitium, ab aliis autem accipit pecuniam pro subleuato onere.

2. Vide etiam Layman *lib. 2. tract. 3. c. 12. n. 18. Molinam tom. 1. tract. 2. disp. 116. qui asserit ad hæc debere multum attendere horum officialium Confessarios.*

RESOL. XLVIII.

De peccatis Regum, & Principum, etiam si bellum iustum exercent in ordine ad Milites.

Et an debeat Rex eis, & aliis restituere damna que inde fuerint sequuta? Ex parte 6. tractatu 4. Resol. 29.

§. 1. Respondeo cum Coninch. *disp. 31. de Bello dub. 7. num. 94. & Castro Palao tom. 1. tr. 6. disp. 5. punct. 5. num. 2. Reges ex iustitia teneri militi promissa stipendia persolvere, idque statutis temporibus, quantum fieri potest. Ex quo sequitur Principem, qui sua culpa statuto tempore non soluit militi stipendium, teneri restituere omnia damna, quæ inde fuerint sequuta. Primò, ipsi militi, si oppressus inedia, sua vili pretio debuerit vendere: aut si grauem morbum ideo incurrerit, & multa fuerit coactus expendere in Medicos contrahendo debita, aut membrum aliquod amiserit, aliave ratione inutilis ad aliquid lucrandum factus fuerit. Secundo aliis subditis, aut etiam extraneis non hostibus, quos milites coacti inopia spoliarunt, quia ipse huius damno causam dedit, militem ad id inferendum per subtractionem stipendij compellendo; præsertim cum ipse ex officio teneatur, quantum potest talia impedire. Tertio ipsi Republicæ similiter, si ob defectum solutionis rebellauerint, aut suo officio fungi non potuerint; atque ea ratione aut victoria fuerit amissa; aut bellum diutius cum maioribus Republicæ impensis, aut incommodo protraheretur; aut si clades, aliave incommoda accepta fuerint. Quia Princeps tunc horum omnium sua culpa est causa, non secus ac Oeconomus, qui statim mercedem sua culpa non soluit conductis operis, idèque hæc desinunt Terras Domini colore, & consequenter hic earum fructu priuatur.*

2. Sed circa præsentem quæstionem non desinam apponere verba Pauli Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 12. numer. 18. ubi sic ait, Considerandum est: vtrum Princeps vltro ad bellum iustum gerendum accedat v. g. occupandæ Ciuitatis, Prouinciæ causa, quæ ipsi iure debita denegatur, tunc persuadere sibi debet, quod bello rectè sustinendo idoneus futurus sit, videlicet diuitis tam potens, vt militibus quandiu bellum geritur, stipendia solueret, & tam potens auctoritate, vt eosdem per subordinatos Duces in officio continere possit; alioquin bellum plerumque intermittere debebit. An vero necessitate coactus ad bellum præsertim defensiuum, v. g. contra inuentus infidelium aut hæreticorum aggreddatur: tunc interdum accidere potest, vt sine culpa Ducis, aut Principis diuturnum bellum gerentis, stipendia militibus tardius, aut tenuius proueniant, quam ipsi mereantur: quo necessitatis casu (si sumptus quamuis omni possibili studio quæriti & collecti non sufficiant)*